

## בבא בתרא פ"ב

היוצא מן הגזע שרואה פני חמה ה"ז למדנו במשנה, שהמוכר שלשה אילנות בשדהו, של בעל האילן ר"נ א' יקוץ וכן אר"י מה שגדל מהגזע של בעל האילן ומה שגודל מהשורשים של בעל הקרקע. אמר רבי יוחנן, שמן הגזע הוא כל שרואה פני חמה, כל האילן שמחוץ לקרקע. ומן השורשים הוא שאינו רואה פני חמה, מה שמתחת לקרקע. שואלת הגמרא, נחשוש שהקרקע תעלה שירטון, ונמצא שמה שקודם גדל מהגזע יוצא מתחת האדמה, וייראה כאילו קנה שלשה אילנות<sup>410</sup>, שהדין שיש לקונה קרקע, וכיצד חכמים תיקנו דבר שהמוכר יכול לבוא בו לידי הפסד? אלא אמר רב נחמן, המשנה לא אומרת שהיוצא מן הגזע שלו ויניחנו כך ויגדל, אלא היוצא מן הגזע שלו על מנת לקצוץ ולשרוף, וכן אמר רבי יוחנן יקוץ.

אר"נ דקל אין לו גזע וא' ר"ז אין גזע. ורב זביד סבר לומר, אין לו גזע לבעל הדקל, גזע. ורב זביד סבר לומר, אין לו גזע לבעל הדקל,

אין לו את היוצא מן הגזע, כיון שהוא עומד לחפור ולשרש כשתיבש שהרי לא קנה קרקע. ובעל הדקל מסיח את דעתו מן העתיד לצאת מן הגזע, שהוא סבור שהדקל יתייבש במהרה ולא יוציא גזע<sup>411</sup>. הקשה רב פפא, הרי שנינו במשנה בקונה שני אילנות שיש לו גזע, בכל האילנות ואפילו בדקלים והרי הם עומדים לחפור ולשרש כשימותו, שהרי אין לו קרקע? אלא אמר רב פפא, אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין דרך דקל להוציא מן הגזע כלום אלא כל ענפיו גדלים מלמעלה בראשו, ולכן הסיח את דעתו מהענפים שיוצאים מגזעו<sup>412</sup>, והמשנה מדברת בשאר אילנות<sup>413</sup>.

410 וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור המפורש לפנינו והיה להם לומר היוצא מן הגזע יחתוך בעל האילן פן המוכר יפסיד. רשב"ם.

411 ואינו לשאר אילנות שאם יבשו בראשם קוצצם למטה וחוזרים וגדלים שהרי גזעם מחליף. אבל דקל מאחר שייבש אין לו תקנה כמו ששנינו לעיל בדקלים ובארזים חופר ומשרש מתייבש מן היוצא מן הגזע ולא התכוון לקנותו. רשב"ם.

412 ולכן עולים לו בחבל כדאמרן בהמוכר את הבית (לעיל דף סט): ומשום הכי הסיח דעתו ואפי' אי מיקרי ויוצא מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע ומתני' באילנות הרגילין להוציא גזע מיירי ולא בדקל הואיל ולא שכיח להוציא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח אדעתיה לא קני:

413 תוס' הקשו על רשב"ם שמה שהוא מפקרש בתירוץ של ר"פ הוא דחוק, ועוד קשה מה שמפ' שמכר לה' שנים שאם האילן ימות קודם יטע אחר במקומו, הרי שנינו ואם מתו אין לו קרקע! ונראה לר"ת שלרב זביד נקטו דקל והדומה לו כגון ארזים שנקצצו פ"א שאם יתייבשו אין גזעם מחליף. ור"פ הקשה מסתמא המשנה מדב' ברוב האילנות דקלים וארזים ושאר האילנות שנקצצו שהם מרובין משאר אילנות שלא נקצצו. ותירצו שהמשנה מדברת כשמכר לה' שנים ומסתמא לא הסיח דעתו שמפני שמדובר כשהו נטיעות ואין דרכן למות בה' שנים, אבל אם מתו תוך ה' שנים לא יטע אחרים, ובג' אילנות שקנה קרקע יטע אחרים במקומם. ועוד מפרש ר"ת לפי שיטת ר"ח שלא גורסים בדברי רב זביד אין לו גזע לבעל הדקל, אלא רב זביד סבר שאין לו דין גזע שהעולה מהשורשים לבעל הקרקע, אלא הכל לבעל הדקל כיון שכשיתייבש האילן בעל האילן יקח את השורשים ויחפור וישרש. ובעל הקרקע הסיח דעתו. ולא דוקא דקל. והטעות היא למה רב נחמן אמר דקל. ולא קשה מהמשנה שהיא כשמכר לה' שנים, ואח"כ חוזרים למוכר ואינם עומדים עכשיו לחפור ולשרש. ואין להקשות כיון שהלוקח מסתלק מהאילנות לאחר ה' שנים מדוע העולה מן הגזע שלו לקוץ, ממה ששנינו בפ' המקבל שאין לו קורות השקמה ורבא א' אפ' שבח שקמה והלכה כרבא, שכאן אם לא היה קוצץ היה לוקח את הפירות הגדלים ביוצא מן הגזע, ולכן כשאומר

לר"ז המשנה מדברת במוכר אילן  
לה' שנים

שואלת הגמרא לרב זביד שסובר שדקל מוציא  
גזע, קשה מהמשנה שמדברת בכל האילנות

המוציאים גזע? עונה הגמרא שרב זביד אמר שהמשנה מדברת כשמכר לו את  
האילן לחמש שנים, שאף אם ימות יטע אחר במקומו. וכיון שהקרקע משועבדת  
לו לזמן קצוב, אינו מסיח דעתו מן הגזע. אבל אם מכר בסתם, אפילו אם ימות  
לסוף יום או יומים האילן עומד לעקור ולשרש ובודאי מסיח דעתו.

קנה ג' אילנות קנה קרקע תחתיהם  
וביניהם וחוצה להם כמלוא אורה וסלו  
אמר רבי חייא בר אבא בשם יוחנן, שיעור  
הקרקע שמקבל מי שקונה שלשה אילנות, הוא

תחת העיקר והנוף של האילנות, וביניהן, הקרקע שבין נוף אילן זה לנוף אילן זה,  
וחוצה להן, סביב האילנות מחוץ לנופיהם, כמלוא מלקט תאנים עם סל בידו<sup>414</sup>.  
הקשה רבי אלעזר לרבי יוחנן, כיצד מקבל כזה שיעור גדול מסביב האילנות, הרי  
אפילו דרך אין לו לאילנות, אלא אם יקח לו דרך מבעל הקרקע<sup>415</sup>. כל שכן שלא  
יקבל סביבות האילנות שהרי הוא יכול לעלות באילן וללקוט או לעמוד מתחתיו  
וללקט? אלא יש לומר, שדרך אין לו מפני שמקום האילנות הוא קרקע אחרת,  
וכמלא אורה וסלו את הקרקע.

אמר רבי זירא, מדברי רבינו, רבי אלעזר, שפירש שטעמו משום שהיא קרקע  
אחרת. נלמד שדווקא הקונה שלשה אילנות הוא שאין לו דרך, אבל הקונה שנים  
יש לו דרך. מפני שהלוקח יכול לומר לבעל הקרקע, הרי האילנות שלי עומדים  
בקרקע שלך ושיעבדת לי את הקרקע שלך לצורך האילנות<sup>416 417</sup>.

האם ר"א אינו סובר כשמואל רבו  
שא' הלכה כר"ע שמוכר בעין יפה  
שאל רב נחמן בר יצחק את רבא, האם רבי אלעזר  
אינו סובר כשמואל רבו, שאמר בפרק המוכר את  
הבית, הלכה כרבי עקיבא שאמר מוכר בעין יפה מוכר, ומדוע אין למי שקנה

לו לקוח הרי הוא של לוקח תחת הפירות. ולר"י נראה שר"פ הבין בדברי ר"ז שדוקא בדקל אין לבעל הדקל דקל  
שהסיד דעתו מפני שכשמתייבש בראשו וקוצצים אותו אין גזעו מחליף. שסבור שלא יעלה מן הגזע כלום קודם  
שיתייבשו, אבל בשאר אילנות שיכול לקצוץ כשיתייבשו בראשן וחליפו גזע לא מסיח דעתו. והקשה ר"פ רב  
פפא מהמשנה שקנה ב' אילנות יש לו גזע והרי אפי' שאר אילנות כשמתייבשים בראשם עומדים לחפור ולשרש.  
ומה שגזעם מחליף לא מועיל לו כלום שהוא אינו יכול לקצוץ אותם כדי להחליף גזע כמו שמוכח לקמן (דף פג.).  
במה ששנינו בשני אילנות לפיכך יבש או נקצץ אין לו קרקע, ולבסוף מסיק רב זביד שהמשנה היא כשקנה לה'  
שנים שאם יבש בתוך ה' יקצצו להחליף גזעו ומכר לו את האילן בחייו, ולכן לא מסיח דעתו. ולא דוקא דקל וה"ה  
שאר אילנות אלא שבשאר אילנות לא פסיקא שפעמים יש להם גזע כשמוכרין לה' שנים לקצוץ כדי להחליף גזע  
אבל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי לקצוץ כדי להחליף גזעו שאין גזעו מחליף. תוס'.

414 בתאנים אומרים אורה, בענבים בוצר, בתבואה קוצר, בתמרים גודר, בזיתים מוסק, ובשאר אילנות מלקט.  
רשב"ם

415 כחכ' שאו' בפ' המוכר את הבית במוכר בור דות בעין רעה מוכר וצריך ליקח לו דרך לבורו ולדותו, והוא הדין  
כאן בשלשה אילנות שדומים לבור ודות משום שהיא קרקע אחרת שאין האילנות נטועים בקרקע של בעל השדה  
שהרי יש להם קרקע והם שדה האילן בפני עצמו כמו שבור ודות הוא קרקע בפני עצמו ושדה לא השתעבדה  
לאילנותיו של הלוקח שנאמר שהשתעבד גם לכל צרכיהם אפי' לתת לו דרך כמו בשני אילנות. רשב"ם.

416 כאדם שמשאיל מקום לחבירו בביתו להניח חפציו. רשב"ם.

417 שמשמע מדברי ר' אלעזר שיותר יש להם דרך מאורה וסלו. וממה ששנינו בשנים הגדילו לא ישפה יש ראייה  
שיש לו אורה וסלו שאפילו אינו משפה, וממה שיש לו אורה וסלו בשנים כל שכן דרך. תוס'.

שלושה אילנות דרך לאילנות? אמר לו רבא, שרבי אלעזר סובר כשמואל שאמר שהלכה כרבי עקיבא. אבל משנתנו שרבי יוחנן מפרש אותה, כמלוא אורה וסלון, אינה כרבי עקיבא אלא כחכמים. וראיה לכך, שהרי שנינו במשנה הגדילו ישפה, ואם כרבי עקיבא, הרי המוכר בעין יפה מוכר?<sup>418</sup>

ר"ע א' מוכר בעין יפה בבור ודות שאינם מכחישים ולא באילן שמכחיש שמשנתנו אינה כרבי עקיבא, שדווקא במוכר בור ודות שאינם מכחישים את הקרקע מוכר בעין יפה, ולכן מכר לו את הדרך. אבל באילן כיון שמכחיש בענפיו שעושה צל המזיק לקרקע שלו, ודאי שאינו מוכר בעין יפה לשעבד את הקרקע שלו לכל מה שנופיו יגדלו<sup>418</sup>?! שהרי רבי עקיבא מודה במה ששנינו בסתם משנה, אילן הנוטה לתוך שדה חבירו קוצץ מלא מרדע על גבי מחרישה. מפני שבמקום שהאילן מזיק לשדהו אינו מוכר בעין יפה כל כך, ולא שעבד את שדהו לצורך האילן של הקונה<sup>419</sup>.

בעל השדה זורען כמו שבגינה החיצון זורע את הדרך ושנינו בברייתא כרבי חייא בר אבא, הרי זה קנה תחתיהן, וביניהן, וחוצה להן כמלוא אורה וסלון. ואמר אביי לרב יוסף, מי זורע את אותה קרקע מקום אורה וסלון, האם בעל האילן זורעה מפני שהיא שלו, או בעל השדה שהרי לא נשתעבדה לבעל האילנות אלא לדרוס עליה בשעת לקיטת פירותיו<sup>420</sup>? אמר לו רב יוסף, שנינו דין זה במשנה בפרק המוכר פירות, מי שיש לו גינה לפנים מגינתו של חבירו, החיצון זורע את הדרך. וגם כאן בעל השדה זורע את מקום אורה וסלון.

אביי א' שם אין הפסד כאן יש ואמר לו אביי שם אין לבעל הגינה הפנימית הפסד, שהרי כשיצטרך ידרוס על זרעיו של החיצון שבדרך. אבל אם בעל השדה יזרע את מקום אורה וסלון שסביב האילנות, יש לבעל האילן הפסד, שפירותיו שיפלו על הזרעים יטנפו כשיפלו על הזרעים והזבל. ואינו דומה אלא לסיפא, נתנו לו בית דין דרך מן הצד מדעת שניהן, כנס בשעה שרוצה ומכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. וזה וזה אין רשאין לזורעה, הואיל ושניהן התרצו ובחרו להם דרך זה על ידי בית דין, והזרעים יעכבו

418 שהצל רע לבית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בבקר ולמרות שיש לו עין יפה לגבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו שיש לו קרקע לר"ע ע"מ ליטע תחתיהן אבל כשיש לו היוק גדול כל כך כגון שמאבד לגמרי את הקרקע שלו אין לו עין יפה רשב"ם

419 שהרי האילנות הללו אינם נטועים בקרקע של מוכר שהרי יש להם קרקע בפני עצמן והסתלק ממנו לגמרי. ולעולם הסיפא היא כר"ע אבל יש לו קרקע בשיעור של אורה וסלון לר"ע שלר"ע יש לו דרך כמו בבור ודות. שאינו דומה להיוק גדול של אילן הנוטה, ולעולם אינו סובר כשמואל רבו אבל הרישא לגבי שני אילנות שאם מתו אין לו קרקע ודאי אינה כרבי עקיבא שהרי אמרו בחזקת הבתים מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו'. רשב"ם.

420 בעל השדה יזרעם ובעת הלקיטה הלוקח ידרוס אפילו כשיש שם זרעים. אבל תחתיהן וביניהן פשוט שבעל האילן זורען. רשב"ם.

את הליכתם במעט<sup>421</sup>. ושנינו בברייתא כדברי אביי, הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו, וזה וזה אינן רשאי לזורעה.

כמה יהי רב יהודה בשם שמואל, מארבע אמות בין אילן לאילן ועד שמונה אמות, ולא עד בכלל. רבא אמר בשם רב נחמן בשם שמואל משמונה אמות ועד שש עשרה אמות, ולא עד בכלל. ואמר אביי לרב יוסף לא תחלוק על רב נחמן. שהרי שנינו במשנה כדבריו. שנינו במסכת כלאים, הנוטע את כרמו שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, מותר להביא זרע לשם<sup>423</sup>, לזרוע בין שורה לשורה.

אר"י מעשה בצלמון בא' שנטע כרמו ט"ז והפך שער זרע את הניר ואח"כ את הבור אמר רבי יהודה, מעשה בצלמון באחד שנטע את כרמו שש עשרה על שש עשרה אמה והיה הופך את הענפים הנוטים לצד אחד, ונמצא שהאויר שבין שתי שורות הללו מלא ובין שתי השורות הבאות ריק. וכן בכל הכרם. וזרע את הניר, החרישה הריקנית של שש עשרה אמה ריקות. אבל אם לא היה הופך את הענפים לצד אחד נמצא שהזמורות של כל שורה ממלאים חלק מהאוויר ויש בין השורות פחות משש עשרה אמה ואסור להביא לשם זרע. לשנה אחרת, היה הופך את השער למקום הזרע שזרע בשנה הקודמת, וזרע את מה שהיה בור בשנה הקודמת<sup>424</sup>. ובא המעשה לפני חכמים והתירוהו, משום שהיפך. אבל אם לא היה הופך את הענפים לצד האחר, אסור להביא לשם זרע, משום שיש פחות מט"ז אמה כרב נחמן שאמר שעד ט"ז אמה הוא חלק מהכרם.

היה מעשה בדורא רעותא ורב יהודה ואמר לו, אני לא סובר לי כאותה משנה<sup>425</sup>. אלא אמר לך תן לו כמלא בקר וכליו היה מעשה בעיר 'זורא רעותא', שאחד מכר לחברו שלשה אילנות ולא היה ביניהן שמונה אמות. ורב יהודה אמר למוכר, אם יש ביניהם כמלא בקר וכליו תן לו<sup>426</sup>, ולא ידעתי כמה הוא כמלא בקר וכליו.

421 ואע"ג שהוא הפסד מועט מה שהזרעים יעכבם בהליכתן קצת אין רשאים, וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמסתמא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טינוף פירות

422 דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד ליתלש ולא חשיבי ואם רחוקים נמי יותר מדאי לא מצטרפי:

423 שאם כל הכרם נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ז אמה שלימות לא מצטרפות להיות כרם. ששורה בפ"ע אינה כרם אא"כ יש שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה ונב. אבל בפחות מט"ז הוא כרם ואסור להביא זרע לשם. אבל קיימא לן כרבי יאשיה בכלאים שאינו עובר עד שיעור חטה ושעורה ותוצן במפולת יד. רשב"ם.

424 ואינו מרחיק הזרעים מן השורה אלא כדי עבודת הכרם ששתי שורות ששערן לצד אחד נחש' כרם אע"פ שמן העיקר אנו מודדין ט"ז ויש בין שני השורות ט"ז אמה והם מפורזין והיא גפן יחידית שאין צריך להרחיק אלא ג"ט מ"מ תחת ענפי הגפנים אסור לזרוע מדרבנן נחשבים לכרם. תוס'.

425 אלא היה מעשה כו' והוא סובר כו' שמעון כדלקמן. רשב"ם.

426 רשב"ם. וכת' תוס' שלפירושו רב יוסף לא הביא ראייה על מה שאביי הקשה. ויש ליישב שהביא ראייה לתח' דברי רב יוסף שמד' אמות אינם רצופין ואם כן תחילת דברי ר"נ שהוא מח' אמות היא טעות, ולכן גם סוף דבריו בט"ז אמה אינם נכונים. ועוד שהמעשה של רב יהודה הוא כרבי שמעון, ור"ש סובר שמד' ועד ח'. שלא מסתבר לומר שהוא כחכמים וחק' סוברים מד' ועד ט"ז, כמו שאומרים בסמוך. וי"מ שרב יהודה אמר שאם יש לכל אילן כמלא בקר וכליו, ח' אמות תן לו קרקע. אבל ביותר הם מפורזים ורב יוסף שמע מרב יהודה שבא למעט יותר מח' אמות שהם מפורזים, ולא למעט פחות מח' ולומר שהן רצופין. ולכל הפירושים לא נקטו כמלא בקר וכליו אלא



וכששמעתי את מה ששנינו בברייתא על המשנה, לא יטע אדם אילן סמוך לשדה  
חבירו אלא אם כן הרחיק ממנה ארבע אמות. ושנינו בברייתא ארבע אמות שאמרו  
כדי עבודת הכרם. אמרתי שמכאן ראייה שכמלא בקר וכליו הוא מרחק של ארבע  
אמות.

---

לשיעור בלבד, ולא משום דצריך שיעור שיעבור לבקר וכליו. שהרי דורא רעותא היא בכבל, ובכבל שיעור בקר  
וכליו אינו אלא שתי אמות כמו שאמרו בלא יחפור. ואע"ג שלענין הרחקה משדה חבירו חילקנו בין בבל לא"י,  
לענין רצופה אין חילוק. שהרי רב נחמן אמר בשם שמואל שפחות מח' הם רצופין, ולענין הרחקה לא צריכים אלא  
ד' אמות כמו שאמר בלא יחפור. תוס'.

